

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Пряшівський університет (м. Пряшів, Словаччина)
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України
Науковий університет імені Етвеша Лоранда
(м. Будапешт, Угорщина)
Вища лінгвістична школа (м. Ченстохова, Польща)
Інститут педагогіки і психології
Університету імені Яна Кохановського в Кельціх (Польща)
ВСП «Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж МДУ»

ОСВІТА І ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Збірник тез доповідей
за матеріалами VI Міжнародної науково-практичної
конференції 27-28 жовтня 2022 року

Україна, Мукачево
27-28 жовтня 2022 р.

Рекомендовано до друку Науково-технічною радою
Мукачівського державного університету
(Протокол № 9 від 21 листопада 2022 р.)

Рецензенти:

Хомич Лідія Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (м. Київ);

Стахів Марія Олексіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти, Львівський національний університет ім. Івана Франка (м. Львів).

Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції, 27-28 жовтня 2022 р., Мукачєво / Ред.кол.: Т.Д. Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачєво: Вид-во МДУ, 2022. – 402 с.

У збірнику представлено тези доповідей учасників VI Міжнародної науково-практичної конференції «Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції». Учасниками конференції запропоновано до обговорення проблеми розвитку загальноосвітньої та вищої школи, освіти дорослих та професійної активності фахівців.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів, які займаються проблемами національної освіти в умовах інтеграції в європейський і міжнародний освітній простір.

Редакційна колегія:

Щербан Т. Д. – д.психол.н., професор (голова), Гоблик В. В. – д.е.н., професор, Товканець Г. В. – д.пед.н., професор; Кобаль В. І. – к.пед.н., доцент; Горват М.В. – к.пед.н., доцент, Мочан Т. М. – к.пед.н., доцент, Фенчак Л. М. – к.пед.н., доцент.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

<i>КОРСІКОВА К.Г.</i> РОБОЧИЙ ЗОШИТ З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	179
<i>КОСЕНЧУК Ю.Г.</i> ПРОВІДНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ ШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ В ФІНЛЯНДСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПОСТУПУ НУШ	181
<i>КОСТЬ Е.Ю., ГОРВАТ М.В.</i> ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ БУЛІНГУ СЕРЕД ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	184
<i>КУЗЬМА Д.В., ГОРВАТ М.В.</i> АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ	187
<i>КУЗЬМА О. І., ТОВКАНЕЦЬ Г. В.</i> СТИМУЛЮВАННЯ І МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	189
<i>КУРИЛО Л. Ф.</i> СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ ТА ФОРМИ АДАПТАЦІЙНИХ РОЗЛАДІВ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВИТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	191
<i>ЛЕДНЕЙ В.Е., КУЗЬМА-КАЧУР М.І.</i> ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР НА УРОКАХ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	195
<i>ЛЕНДЕЛ В.В.</i> СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ФІЛОСОФСЬКИХ І ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	197
<i>ЛЕНДЕЛ К.І., ТОВКАНЕЦЬ Г.В.</i> ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ У СУЧАСНИХ ПІДХОДАХ ДО ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА.....	200
<i>ЛЕХМАН О.Ю., ХОМА О.М.</i> ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННСВИХ УМІНЬ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	202
<i>ЛІБА О.М.</i> МЕТОДИЧНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ	205
<i>МАЙБОРОДА І.Е.</i> ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА.....	207
<i>МАКАРЕВИЧ О.В., МАЙБОРОДА І.Е.</i> ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ НАРОДНОГО ДЕКОРАТИВНО- ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА.....	209
<i>МАЛЬКО М.В., МОЧАН Т.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВИТИ.....	211
<i>МАМОНОВА Г.В.</i> НАУКА В КОМІКСАХ: ДОСВІД ТОКІЙСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ	214
<i>МАРКОВИЧ В.О.</i> ПЕДАГОГІЧНА ЗАНЕДБАНІСТЬ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ШКОЛИ.....	215
<i>МАРКОВИЧ Т.М., ЧОВРІЙ С.Ю.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕ- СІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВИТИ В ЗАКАРПАТТІ (1919–1944).....	217

тиції у співпрацю вчителів, впровадження міждисциплінарної навчальної програми, що зумовлює перспективу в подальших наукових дослідженнях.

Список використаних джерел

1. Sahlberg, P. *Paradoxes of educational improvement: The Finnish experience*, Scottish Educational Review, 43(1), 2011. 150 - 151.
2. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
4. Halinen, I., Niemi, H. & Toom, A. *La confiance, pierre angulaire du système éducatif en Finlande*. In Revue Internationale d'Éducation, SÈVRES, no 72, Sept. 2016, 147 – 157. CIEP, Sorbonne Universités
5. Halinen, I. & Holappa, A-S. *Curricular balance based on dialogue, cooperation and trust – The case of Finland*. In Kuiper, W. & Berkvens, J. (Eds.) *Balancing Curriculum Regulation and Freedom across Europe*. CIDREE yearbook 2013, 39 - 62. SLO, Enschede, the Netherlands.
6. Vahtivuori-Hänninen, S., Halinen, I., Niemi, H., Lavonen, J. & Lipponen, L. *A New Finnish National Core Curriculum for Basic Education and Technology as an Integrated Tool for Learning*. In Niemi, H. et al (Eds.) *Finnish Innovations and Technologies in Schools*. 21 - 32. The Netherlands: Sense Publishers.

**КОСТЬ Е.Ю.,
ГОРВАТ М.В.**

Мукачівський державний університет, Україна

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ БУЛІНГУ СЕРЕД ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Все частіше сьогодні сферу суспільного життя охоплюють інформаційні технології, важливого значення набувають комунікативні здібності, навички швидкого реагування на нову інформацію різного змісту. Сучасні науковці зазначають, що успіху часто досягають ті особи, котрі мають розвинені *soft skills навички*, усвідомлюють особисті відчуття, вдало володіють власними емоціями та почуттями, конструктивно та безпечно взаємодіють з оточуючими, вміють справитися з емоційною кризою, яка викликана швидким та надмірним впливом інформації, що надходить з телебачення, Інтернет ресурсів тощо. Навички емоційного, швидкого реагування на події, вміння керувати своїм емоційним станом, передавати

його оточуючим на сьогодні об'єднанні під єдиною назвою «емоційний інтелект». Отже, важливу роль у формуванні особистості відіграють емоції, які виступають засобом відображення її ставлення до себе і оточуючого світу та сигналізують про потреби, спонукаючи до активної діяльності.

Сьогодні велике занепокоєння в освітян та вчителів викликають невміння, частіше небажання дітей толерантно спілкуватися один з одним, домовлятися, прояви байдужості, агресії, відсутність взаєморозуміння та милосердя. Все частіше ми маємо можливість чути з екранів телебачення, спостерігати, що діти не здатні самостійно вирішувати конфлікти ненасильницьким методом, керувати своїм емоційним станом, проявляють агресію, стають булерами, або ж жертвами чи спостерігачами у відносинах з однолітками.

Лідер із захисту прав і інтересів дітей Міжнародна організація ЮНІСЕФ визначає булінг як «...небажану агресивну поведінку дітей шкільного віку, яка призводить до цькування дитини іншою дитиною чи групою дітей з метою приниження, залякування та демонстрації сили» [3]. В Україні працює значна частина організацій (Благодійний фонд «Kiddo», громадські організації «Студена», «Безпечний світ», «Мої безпечні друзі», ЖКУ (жіночий консорціум України), український фонд «Благополуччя дітей», Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла-Страда-Україна» «Docudays» (компанія проти дій кібербулінгу), «StopSekxting»), які глибоко займаються проблемами булінгу, а саме: розробка рекомендацій батькам з питань булінгу та протидії йому; захист дітей від кібербулінгу, сексуального насилля в інтернеті; попередження та подолання насильства серед дітей; питання протидії насильству в сімі та школі.

Провідні фахівці в сфері психології інтелекту, такі як Е. Торндайк, Ч. Спірмен, Д. Векслер, Дж. Гілфорд, стверджували, що люди різняться за здатністю розуміти інших людей і керувати ними. Е. Торндайк висловив припущення щодо існування соціального інтелекту, маючи на увазі при цьому спроможність людини розуміти інших людей. Упродовж останнього часу розвиваються такі нові напрями дослідження, як особливості «імпліцитних» теорій інтелекту (Р.Стернбергер), регуляторні структури (А.Шаже), зв'язок інтелекту і креативності (Е.Торренс).

На сьогодні в Україні з'явилися дослідження з проблеми концептуалізації цього феномена, його функцій (Е.Носенко), вивчення EQ як детермінант внутрішньої свободи особистості (Г.Березюк) та показника цілісного її розвитку (О.Філатова).

Успішно боротися з явищами булінгу в середовищі учнів може вчитель. Спочатку варто прописати з учнями спільні антибулінго-

ві правила класу, які не дозволятимуть діяти аморально, неетично, агресивно у відносинах «учень-учень», «учень-вчитель». Наводимо приклад антибулінгових правил класу:

Правило 1. Відчуваю кордони свої і не порушую кордони інших (не можна порушувати права, якими наділений кожен з нас; діємо і спілкуємося у межах дозволеної поведінки; контролюємо власну поведінку та емоції).

Правило 2. Я можу сказати тобі «Ні» (перебуваючи у будь якій неприємній для тебе ситуації ти завжди сміло можеш сказати «Ні». Ми завжди маємо пам'ятати, що говорячи ні в булінговій ситуації ми не проявляємо свою слабкість, а, навпаки, відстоюємо себе чи однокласника, який став жертвою).

Правило 3. Я не соромлюся просити допомоги (пам'ятаймо, що прохання про допомогу це – не про нашу слабкість, а про адекватну оцінку ситуації).

Правило 4. Я знаю до кого можу звернутися по допомогу (пам'ятаймо, що завжди поруч є дорослі до яких можна і потрібно звернутися по допомогу).

Правило 5. Я не мовчу (пам'ятаймо, ставши випадковим спостерігачем явища «булінг» слід попередити про це вчителя, психолога, батьків, товаришів чи людині, котрій найбільше довіряєте).

Слід відзначити, що подолати прояви агресії, нетерпимості, цькування у взаємовідносинах між учнями початкової школи можна через запровадження в освітньому процесі НУШ інноваційних підходів (тренінги, ранкові зустрічі, конкурси, інтерактивні вправи, ігри, арт-терапія), які матимуть беззаперечний вплив на розвиток чуттєвої сфери особистості.

Робота з подолання булінгу серед дітей молодшого шкільного віку повинна проводитися поетапно. На першому етапі слід проводити індивідуальну роботу з учнем та батьками, з метою виявлення причин проявів його агресивної поведінки. Другий етап передбачає надання дитині допомоги зі сторони вчителя, психолога, батьків в подоланні агресії, розвитку толерантності, формуванні моральних цінностей. Третій ж етап дозволяє об'єднати усіх учнів, і тих хто виступає булером, і – жертвою у єдину, дружню шкільну спільноту.

Список використаних джерел

1. Абсаямова К.З., Луценко О.Л. Булінг у середовищі молодшої школи – соціально-психологічні та особистісні аспекти. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. 2013. № 1046. С. 221.

2. Губко А. А. Шкільний булінг як соціально-психологічний феномен. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Психологічні науки. 2013. Вип. 114. С. 46–50.
3. Протидія булінгу. Ситуація в Україні. Режим доступу // <https://mon.gov.ua/ua/tag/protidiya-bulingu>

**КУЗЬМА Д.В.,
ГОРВАТ М.В.**

Мукачівський державний університет, Україна

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Освіта є важливою цінністю світової культури, що обумовлено особливістю індивіда як особистості. Для задоволення потреби людини в освіті державою створюються різні її форми, у тому числі з акцентом на індивідуалізацію навчання. Головна ж ідея сучасної освіти полягає у створенні системи, що дозволяє формувати як компетенції, завдяки яким стане можливим постійне здобуття та поповнення знань, так і розвиток, удосконалення та самореалізація особистості протягом усього життя. Системний підхід в освіті забезпечує можливість прогнозувати поведінку об'єкта, що моделюється, у певних соціокультурних умовах, модифікувати та модернізувати його структурні елементи для досягнення найбільш ефективного результату.

У досягненні цілей модернізації системи освіти суттєву роль покликана відіграти академічна мобільність здобувачів та викладачів, завдяки якій, згідно з ідеями Болонського процесу, зміцнюються міжуніверситетські зв'язки, розвивається співпраця в академічному середовищі, відбувається обмін інтелектуальним капіталом, створюються нові дослідні центри, програми та освітні технології.

Проблематика розвитку сфери вищої освіти займає провідне місце в соціологічних концепціях, що розглядають основні тенденції суспільного розвитку в кінці ХХ - початку ХХІ століття (В.Л. Іноземцев, А.І. Колганов, Н.Л. Полякова, У. Бек, Д. Белл, К. Кнорр-Цетіна, В. Раммерт та ін.)

В контексті розгляду питання формування освітньої політики України в ХХІ столітті, В. Кремень наголошує, що освіта – це складна, багаторівнева система, яка розвивається, видозмінюється під

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>